

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, JUDr. Lenky Matyášové, JUDr. Marie Turkové a JUDr. Kateřiny Šimáčkové v právní věci žalobce: **V. P.,** zast. v řízení o žalobě advokátem Mgr. Petrem Miketou, se sídlem AK Ostrava 10, Jaklovecká 18, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, o udělení mezinárodní ochrany, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 8. 2008, č. j. 63 Az 27/2009 – 26, o ustanovení zástupce z řad advokátů,

takto:

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žalovanému se náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

Odůvodnění:

Rozhodnutím žalovaného ze dne 2. 4. 2009, č. j. OAM-191/VL-18-08-2009 byla zamítnuta jako zjevně nedůvodná žádost žalobce o udělení mezinárodní ochrany. Toto rozhodnutí napadl žalobce dne 17. 4. 2009 žalobou u Krajského soudu v Ostravě. Dne 22. 7. 2009 bylo krajskému soudu doručeno vyjádření žalobce k zaslanému poučení soudu s tím, že žalobce požaduje jednání soudu v jeho přítomnosti, současně požádal, aby mu soud poskytl bezplatně právníka z řad advokátů, protože nezná české zákony a špatně mluví česky. Krajský soud vyhověl žádosti žalobce a výše označeným usnesením mu pro řízení o žalobě ustanovil advokáta Mgr. Petra Miketu.

Proti výše uvedenému usnesení Krajského soudu v Ostravě podal žalobce kasační stížnost, ve které žádá, aby Nejvyšší správní soud usnesení o ustanovení advokáta zrušil,

neboť s jeho ustanovením nesouhlasí, nemá k němu důvěru, nemůže se s ním spojit; žádá proto o ustanovení jiného advokáta, Mgr. P., který je schopen s ním spolupracovat. Odvolává se přitom na čl. 37 Listiny základních práv a svobod, podle kterého má každý, kdo neovládá český jazyk, právo na tlumočníka a právo na právní pomoc. Toto právo, dle žalobce, bylo porušeno. Dále argumentuje ust. § 17 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, podle kterého se může účastník řízení dát zastupovat zástupcem, kterého si zvolí.

Kasační stížnost není důvodná.

Podle § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“) může navrhovateli (v tomto případě je jím stěžovatel v řízení o žalobě), u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnutí faktické a odborně fundované ochrany práv osobě, která by jinak měla být osvobozena od soudních poplatků a u níž je takové ochrany třeba, neboť jen tak lze v kvalifikovaných případech (za splnění § 35 odst. 8 s. ř. s.) dostát zásadě rovnosti, jež se promítá v zákonem výslovně vyjádřené zásadě rovného postavení účastníků podle § 36 odst. 1 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 8. 9. 2005, č. j 6 Ads 64/2005 - 25 konstatoval, že má-li být tímto ustanovením založeno konkrétní subjektivní právo stěžovatele na odborné zastoupení osobou s právnickým vzděláním v řízení před soudem, pak toto právo je toliko právem na zástupce, jímž může být i advokát, nikoli však právem na konkrétního zástupce, kterého osoba navrhující ustanovení zástupce ve svém návrhu označuje.

Uvedený právní názor byl částečně překonán rozhodnutím rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2009, č. j. 7 Azs 24/2008 - 141. Závěry tohoto rozhodnutí však na případ žalobce nedopadají.

Z citovaného rozhodnutí a priori nelze dovodit, že by mělo být povinností soudu požadavku navrhovatele na ustanovení konkrétního zástupce za všech okolností vyhovět. Má však za to, že vyhovět mu je namístě tehdy, je-li návrh opřen o rozumné a věcné důvody a není-li v rozporu s jinými hledisky, která je nezbytné při rozhodnutí o konkrétní osobě zástupce vzít v úvahu.

Rozšířený senát ve svém rozhodnutí mimo jiné uvedl: „*Ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s., z něhož se mimo jiné podává, že navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát, je konkrétním projevem ústavně zaručeného širšího práva na právní pomoc v řízení před soudy (čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Jak přitom také vyplývá z již konstantní judikatury zdejšího soudu, je právo na právní pomoc i v rámci řízení před správními soudy „nezbytné pro zachování principu rovnosti účastníků v jejich procesním postavení a možnostech, judikaturou Evropského soudu pro lidská práva často nazývaného „rovností zbraní“ (srov. např. rozsudek tohoto soudu ze dne 17. 1. 1970 ve věci Delcourt proti Belgii, A 11 (1970)“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2006, č. j. 2 As 2/2006 - 50, č. 1011/2007 Sb. NSS). Rozhodování o ustanovení zástupce lze*

přitom pro účely větší přehlednosti v zásadě rozdělit do dvou relativně samostatných částí. V prvé řadě je totiž nezbytné posoudit, zda vůbec navrhovatel splňuje podmínky dané ustanovením § 35 odst. 8 s. ř. s. (předpoklad osvobození od soudních poplatků a je-li zastoupení třeba k ochraně práv účastníka). Teprve jsou-li splněny uvedené podmínky, následuje úvaha (rozhodnutí) soudu o tom, kterého konkrétního zástupce navrhovateli (účastníkovi řízení) ustanoví".

(...)

V návaznosti na výše uvedené přitom rozšířený senát zdůraznil, že vyhovět návrhu na ustanovení konkrétního zástupce „*bude namístě především tehdy, bude-li takové rozhodnutí opřeno o rozumné a věcné důvody a současně nebude v rozporu s jinými hledisky, které je nezbytné při rozhodnutí o konkrétní osobě zástupce vzít v úvahu. Pokud totiž účastník řízení navrhne konkrétní osobu, která by jej měla zastupovat, obvykle tak činí z důvodů, které pokládá za rozumné a věcně oprávněné. Typicky účastník řízení navrhuje určitou konkrétní osobu tehdy, má-li k ní z určitých důvodů vybudován vztah důvěry, z něhož vyvozuje, že právě ona bude řádně hájit jeho zájmy*".

Vztah důvěry přitom dovozuje zdejší soud pro případy, kdy se navrhovaná osoba jako zástupce věcí účastníka řízení již dříve věcí zabývala (např. zastupovala-li účastníka v jiném řízení před orgány veřejné moci), zastupovala-li jej v jiné jeho věci, je-li z jiných důvodů obeznámena více než jiné osoby s jeho věcí či s jejími významnými aspekty nebo má-li určité specifické vlastnosti, schopnosti či dovednosti, které jsou předpokladem pro to, že by mohla ve věci účastníka řízení s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem vystupovat účinněji než jiné osoby.

Ve věci žalobce se však nejednalo o případ, kdy žalobce navrhl sám soudu osobu advokáta, kterého pro ty které důvody požaduje ustanovit. Nejednalo se ani o případ, kdy by nyní žalobcem navrhovaný advokát jej zastupoval již v řízení o udělení mezinárodní ochrany, a již např. z tohoto důvodu bylo lze na soudu požadovat, aby tohoto zástupce ustanovil i v řízení o žalobě.

Právo účastníků řízení na ustanovení konkrétního zástupce, a to ani ve světle výše citovaného rozhodnutí rozšířeného senátu, ovšem nepochybně nemůže mít podobu práva absolutního. Za rozumné a věcně oprávněné důvody tak zpravidla nebude možno považovat návrh na ustanovení konkrétního zástupce jen proto, že takový zástupce je všeobecně znám (například díky tomu, že často vystupuje v médiích, nebo že se jako advokát těší vynikající pověsti). Další meze práva na ustanovení konkrétního zástupce pak zcela jistě musí existovat pro případ možného zneužití předmětného práva (opakované změny návrhu na konkrétního zástupce, zneužití práva na ustanovení konkrétního zástupce jako obstrukčního prostředku pro řízení před soudem apod.).

Není tedy sporu o tom, že pokud navrhne účastník řízení ustanovit svým zástupcem konkrétní osobu a zjistí-li soud, že tento návrh je opřen o rozumné a věcně oprávněné důvody, je na místě zpravidla takovému návrhu vyhovět. Důvodem pro nevyhovění návrhu na ustanovení konkrétního zástupce mohou být, dle závěrů, k nimž

rozšířený senát dospěl, především okolnosti, které svojí povahou či významem převažují nad respektováním rozumných a věcně oprávněných důvodů, které účastník uvedl ve svém návrhu. Takovými situacemi, kdy nebude vhodné návrhu na ustanovení konkrétního zástupce vyhovět, bude například to, že vzhledem k místu konání soudního řízení či k místu pobytu účastníka řízení by komunikace zástupce se soudem, s účastníkem řízení či s jinými osobami narážela na neúměrné obtíže, nebo to, že navrhovaný zástupce je toho času zaneprázdněn poskytováním právní pomoci jiným osobám a není schopen se věci účastníka řízení věnovat s potřebnou péčí.

Pokud soud návrhu účastníka řízení na ustanovení konkrétního zástupce nevyhoví, je povinen své rozhodnutí přezkoumatelným způsobem odůvodnit. Tuto povinnost v případě usnesení, kterým se zamítá žádost o ustanovení zástupce, již výslovně potvrdil rozšířený senát ve svém usnesení ze dne 25. 4. 2006, č. j. 8 As 21/2005 - 101, když mimo jiné konstatoval, že *„byť tedy rozhodnutí o zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce je rozhodnutím, jímž se řízení nekončí a jakkoliv by ho bylo možno formálně posoudit jako rozhodnutí, jímž se nikomu neukládá povinnost, nelze takové rozhodnutí se zřetelem k jeho významu a možnému výraznému zásahu do práv účastníka řadit mezi rozhodnutí, která nemusí obsahovat odůvodnění“*. Uvedená povinnost (odůvodnění) by se však měla analogicky vztahovat i na rozhodnutí o ustanovení jiného zástupce, než kterého účastník ve svém návrhu označil. V projednávané věci však žalobci zástupce ustanoven byl, přitom žalobce ustanovení konkrétního zástupce nenavrhoval.

Argumentuje-li žalobce ust. § 17 zákona č. 71/1967 Sb., činí tak zcela nepřípadně, neboť v řízení před správními soudy se ustanovení správního řádu (od 1. 1. 2006 účinného zákona č. 500/2004 Sb., správní řád) nepoužijí. Svobodnou volbu zástupce nevylučuje však ani zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dle kterého je v případě soudního přezkumu postupováno. Nic nebránilo žalobci, aby si pro řízení před krajským soudem zvolil zástupce, v takovém případě však náklady na tohoto zástupce hradí sám žalobce, nikoli stát, jak je tomu v případě zástupce, který je mu ustanoven z důvodů uvedených v § 35 odst. 8 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost žalobce důvodnou, proto ji podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení bylo rozhodnuto v souladu s ust. § 60 s přihlédnutím k § 120 s. ř. s; stěžovatel neměl ve věci úspěch, právo na náhradu nákladů mu proto nenáleží, žalovanému, který byl ve věci úspěšný, žádné náklady nevznikly, proto mu soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. ledna 2009

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu